

PARTIKULA *IT KĀ* UN MODALITĀTE

Particle IT KĀ ‘as if’ and Modality

Andra Kalnača

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultāte
Latviešu un vispārīgās valodniecības katedra
Visvalža 4a, Rīga LV-1050
kalnaca@latnet.lv

Rakstā aplūkoti vispārīgi modalitātes teorijas jautājumi saistībā ar evidencialitāti, kā arī partikulas *it kā* funkcijas evidencialitātes un citu modālu nozīmju izteikšanā. Īpaša uzmanība pievērsta partikulas *it kā* vārdšķiras piederības problemātikai un lietojumam kopā ar atstāstījuma izteiksmi. Pētījuma gaitā konstatēts, ka partikula *it kā* nebūtu klasificējama par īpašu negramatisku evidencialitātes izteikšanas līdzekli. Kā liecina partikulas funkciju analīze, tā izsaka vispārīgu šaubu / neticības nozīmi, kas atkarībā no izteicēja konkrētas izteiksmes formas un konsituācijas var būt vai nu vairāk evedenciāla, vai arī vairāk epistēmiska, dažkārt abas modālās nozīmes var īstenoties sinkrētiski.

Atslēgvārdi: *modalitāte, evidencialitāte, epistēmiskums, partikulas un saikļa homonīmija, atstāstījuma izteiksme*

Pievērsties šim pētījumam ir rosinājis kopīgs darbs ar Viļņas Universitātes kolēģiem projektā *Non-Grammatical Evidentiality in Baltic Languages (Negramatiskā evidencialitāte baltu valodās)*. Projekts Viļņas Universitātes profesores Aurelijas Usonienes (*Aurelija Usonienė*) vadībā tika izstrādāts 2009. gadā, projektu finansēja Lietuvas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija. No Latvijas Universitātes Latviešu un vispārīgās valodniecības katedras projektā piedalījās Ilze Lokmane, Andra Kalnača, Baiba Ivulāne un Liene Kalviša. Projekta mērķis bija analizēt evidencialitāti un tās izteikšanas līdzekļus baltu valodās, īpaši pievēršot uzmanību negramatiskai, t.i., leksiski izteiktai evidencialitātei. Projekta sākuma stadijā tika pieņemts, ka latviešu valodā viens no tipiskākiem negramatiskās evidencialitātes izteikšanas līdzekļiem būtu partikula *it kā*. Tomēr pētījuma gaitā nācās koriģēt šo atziņu, jo partikulas *it kā* funkcijas latviešu valodā ir daudzveidīgākas, turklāt evidencialitāti izsaka arī citi valodas līdzekļi – gan gramatiski, gan negramatiski.

Bjerns Vīmers (*Björn Wiemer*), evidencialitātes pētnieks un viens no minētā projekta dalībniekiem, evidencialitāti ir definējis šādi - *evidencialitāte ir modāla kategorija, kas apvieno valodas līdzekļus, kuros ietverta norāde uz informācijas avotu, kā arī izteikuma satura vērtējumu* (Wiemer 2007, 198; sk. arī Holvoet 2001, 111). Tādējādi evidencialitāte uzskatīta par īpašu modālu resp. semantisku kategoriju.

Latviešu valodniecībā ir ticis fiksēts cits valodniecībā populārs viedoklis, kur evidencialitāte ietilpināta modalitātē - „*evidencialitāte resp. evidenciālā modalitāte ir modalitātes paveids, kas izsaka teksta autora attieksmi pret izteikuma saturu, norādot, ka teksta autors nav pārliecināts par teksta satura patiesumu vai ka tekstam var būt cits autors.*” (VPSV 2007, 112; sk. arī Palmer 2001, 8 un Usonienē 2004)

Neatkarīgi no tā, vai evidencialitāte tiek traktēta kā modalitātes paveids vai kā īpaša semantiska kategorija, tās izteikšanas līdzekļi – gan gramatiski, gan negramatiski resp. leksiski – atrodami ikvienā valodā (Usonienē 2004; Козинцева 2007, 13-36; Chojnicka 2009, 41). Šai pētījumā evidencialitāte uzskatīta par modalitātes paveidu.

Bjerns Vīmers, aprakstot evidencialitātes izteikšanas līdzekļu tipoloģiju dažādās Eiropas valodās, norāda, ka partikula *it kā* latviešu valodā ir tipiska atstāstījuma partikula, kas norāda uz evidencialitāti – teksta autors informāciju saņēmis no cita avota (ietverot arī baumu atstāstīšanu). Tādējādi partikula *it kā* latviešu valodā kalpo kā negramatisks evidencialitātes izteikšanas līdzeklis – līdzīgi kā, piemēram, krievu valodā *якобы* 'it[in] kā' vai *быдмо* 'liekas, šķiet' (Wiemer (iespiešanās); sk. arī Chojnicka 2009, 41). Jāpiebilst, ka Bjerna Vīmera aplūkotajos latviešu, lietuviešu un citu valodu piemēros īpaša uzmanība nav pievērsta izteicēja izteiksmes formai – vismaz latviešu un lietuviešu valodas piemēros ir tikai īstenības izteiksme, piemēram, latviešu valodā sniegts šāds piemērs:

Šobrīd it kā viss ir, lai izglītība atbilstu darba tirgus prasībām. (www.politika.lv)

Tomēr, pārlūkojot partikulas *it kā* funkcijas latviešu valodā, liekas, ka evidencialitātes izteikšana nebūt nav raksturīgākais lietojums un ka šai partikulai valodas sistēmā galvenās ir citas funkcijas. Kā norāda Ellija Ifantidu (*Elly Ifantidou*) monogrāfijā „Evidentials and Relevance”, evidencialitātes partikulas ne vienmēr norāda tikai uz atstāstītu informāciju, tās var

ietvert arī teksta autora attieksmi pret izteikuma saturu vai satura vērtējumu (Ifantidou 2001, 163). Līdzīgi varētu interpretēt arī latviešu valodas partikulas *it kā* lietojumu.

Apskatot partikulas *it kā* aprakstu vārdnīcās, gramatikās un dažādos pētījumos, atklājas viedokļu dažādība par *it kā* vārdšķiras statusu un arī semantiku. „Latviešu literārās valodas vārdnīcā” un „Latviešu valodas vārdnīcā” *it kā* aprakstīta kā polisēmiska partikula bez norādes uz modalitāti:

Latviešu literārās valodas vārdnīca

It kā - partikula 1) šķietami, kā liekas, ne pilnīgi;

2) tā kā, pilnīgi kā (LLVV 1975, 482)

Latviešu valodas vārdnīca

It kā - partikula 1) šķietami, kā liekas. *Laiks kļuvis it kā siltāks.*

2) tā kā, gluži kā. *Mežā bija tik klusu, it kā vēja nemaz nebūtu.* (LVV 1987, 300)

Abās vārdnīcās norādītā partikulas *it kā* polisēmija faktiski ir vārdšķiru homonīmija, tas labi redzams piemēros, kas minēti „Latviešu valodas vārdnīcā” – pirmajā piemērā *it kā* ir partikula un piešķir teikumam modālu nozīmi - šaubu niansi, turpretī otrajā piemērā *it kā* ir pakārtojuma saiklis ar salīdzinājuma nozīmi, bet bez modalitātes.

Savukārt Dzintras Paegles monogrāfijā „Latviešu literārās valodas morfoloģija” partikulas *it kā* semantiskajā raksturojumā akcentēta šaubu nozīme, taču partikula norobežota no t.s. īstās modalitātes, par modālām partikulām uzskatot tikai apgalvojuma, nolieguma, pamudinājuma un vēlējuma partikulas (Paegle 2003, 212-213). *It kā* aprakstīta kā nozīmju niansētāja partikula jeb neīstā modālā partikula, kas izsaka šaubas ar salīdzinājuma nokrāsu. Saikļu apskatā *it kā* nav pieminēts.

Pavisam cits viedoklis *it kā* sakarā atrodams kolektīvās monogrāfijas „Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība. 2.” Ainas Blinkenas rakstītajā nodaļā *Konjunkcija (saiklis)*. Te *it kā* definēts kā sastata saiklis, kas veidojies salīdzinājuma saikļa *kā* un nozīmes pastiprināšanai vai pavājināšanai piesaistītas partikulas *it* kombinācijā un kas galvenokārt izsaka salīdzinājumu, neko neminot par šaubu nozīmi vai modalitātes izteikšanu. Par teikumiem ar *it kā*

norādīts, ka tās nav tikai salīdzinājuma konstrukcijas tradicionālajā izpratnē; te spilgti izpaužas šo saikļu resp. partikulu sinkrētiskā daba (Blinkena 2007, 301-302). Taču Tamāras Porītes veidotajā partikulu aprakstā tai pašā „Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstībā” savukārt vispār nav minēta partikula *it kā*, tikai partikula *it(in)*, kuras apraksta noslēgumā ir teikts: „[Latviešu] rakstu valodas sākumposmā *it savienojumā ar kā lietota kādas parādības salīdzinājuma izteikšanai: winnia drebes balte yt ká snegs. Elgers 1640, 150*” (Porīte 2007, 320-321).

Šāds atšķirīgs *it kā* traktējums salīdzinoši nesen izdotos latviešu morfoloģijas aprakstos, šķiet, nav nejausšs, jo atspoguļo *it kā* divējādo dabu – gan funkcionēt kā partikulai vienkāršā teikumā, gan kā salīdzinājuma saiklim, ievadot palīgteikumu. Atkarībā no tā, kas uzskatīts par svarīgāko *it kā* raksturojumā, arī veidots gramatiskais un semantiskais apraksts – vai nu kā partikulai, vai arī kā saiklim, vārdšķiru homonīmiju vispār nepieminot. Kā liecina atšķirīgais *it kā* apraksts latviešu gramatikas pētījumos un vārdnīcās, vārdšķiru, īpaši palīgvārdu, sinkrētisma un homonīmijas gadījumi vēl nav pilnībā iztīrāti un precizēti.

Šai rakstā tuvāk analizētas partikulas *it kā* modālās funkcijas, saikļa lietojuma apskats ir cita pētījuma objekts.

Atgriežoties pie partikulas *it kā* un modalitātes, jāuzsver, ka šī partikula tomēr būtu traktējama kā *īsta* modāla partikula, jo tās piešķirtā šaubu un nedrošības nokrāsa ir viena no modalitātes izpausmēm valodā.

Modalitāte ir semantiska kategorija, kas izsaka teksta autora attieksmi, kā arī vērtējumu vai nu par sprieduma saturu, vai arī par situācijas norisi. Modalitātes izpausmes līdzekļi var būt fonoloģiski, leksiski un gramatiski. (Palmer 2001; VPSV 2007, 236) Partikula *it kā* būtu uzskatāma par leksisku reps. negramatisku modalitātes izteicēju latviešu valodā, jo nepārprotami norāda uz teksta autora attieksmi - viņš nav vai varbūt arī negrib būt drošs par izteikuma saturu. Ar partikulas *it kā* piešķirtās šaubu nianšes palīdzību autors var distancēties no satura, nebūt atbildīgs par tā patiesumu:

Komponists it kā pakļauj savas muzikālās domas plūdumu žanram .. (www.korpuss.lv)

To [nesaskaņu] iemesls it kā bija tas, ka pašvaldība vēlējās pārceļt parādi uz .. (www.korpuss.lv)

*Vēlāk sāpes [celī] mazinājās, piedalījāmieš [svarcelšanas] mačos Ventspilī, **it kā** viss bija kārtībā.* (Sporta Avīze)

*Orķestra vīri lēnām savāca instrumentus, bet vēl **it kā** ko gaidīja.* (Z. Skujiņš)

Ar partikulu *it kā* teksta autors arī var norādīt, ka īsti netic tekstā minētās personas rīcības patiesumam vai arī apšaubā to:

*Vēstules teksts, ko citēju publikācijā, viņai **it kā** nebija zināms.* (www.korpuss.lv)

*Šā gada 15. decembrī Rīgas Apgabaltiesā paredzēts izskatīt krimināllietu, kurā par liela apmēra krāpšanu un dokumentu viltošanu apsūdzēta Tatjana Kargina un viņas māte Elvīra Inušova. Apsūdzība celta par **it kā** notikušu krāpšanu pret Karginas biznesa partneri — SIA „Imperius” 50% kapitāldaļu īpašnieku Andreju Kalēju.* (www.kasjauns.lv)

Jāatzīst, ka minētajos piemēros (un arī citos līdzīgos) tomēr nav norādes, ka tā būtu informācija, iegūta no citiem avotiem, un ka izteikumi tiktu atstāstīti kā cita autora teksts. Citiem vārdiem, teikumos ar partikulu *it kā* neparādās tipiska evidencialitāte klasiskā nozīmē. Tikpat labi partikulas *it kā* piešķirto niansi var uzskatīt par epistēmisku modalitāti.

Epistēmiskā modalitāte ir modalitātes paveids, kas norāda teksta autora attieksmi pret izteikuma (sprieduma, apgalvojuma) saturu, izsakot nepieciešamību, iespējamību, varbūtību (VPSV 2007, 107; sk. arī Palmer 2001, 8).

Iepriekš norādītajos piemēros epistēmiskums skaidrojams ar to, ka teksta autors, nebūdamas pārliecināts par tekstā minēto faktu cēloņiem, savu spriedumu par tiem ar partikulas *it kā* palīdzību sniedz kā varbūtēju, bet ne pilnīgi drošu.

Liekas, ka latviešu valodā, ja teikumā ar partikulu *it kā* ir īstenības izteiksme (kā iepriekš minētajos piemēros), tad sinkrētiski savijas gan epistēmiskā, gan evidenciālā modalitāte. Konkrēta modalitātes diferenciacija ar partikulu palīdzību latviešu valodai nav raksturīga, jo plašā piecu darbības vārda izteiksmju sistēma (īstenības izteiksme, atstāstījuma izteiksme, vēlējuma izteiksme, vajadzības izteiksme, pavēles izteiksme) ļauj ar gramatiskiem līdzekļiem izteikt dažādas standartizētas modālas nozīmes – to starpā arī evidencialitāti un epistēmiskumu.

Latviešu valoda (blakus lietuviešu, igauņu, lībiešu u.c. valodām) ir viena no relatīvi nedaudzām, kam izveidojusies īpaša izteiksme – atstāstījuma izteiksme - evidencialitātes

izteikšanai (Plungian 2001; Aikhenvald 2004; Krautmane 2006). Tāpēc, norādot, ka teksta autors nav vienlaikus arī informācijas autors, latviešu valodā visbiežāk tiek lietota atstāstījuma izteiksme (Nītiņa 2001a, 79; Kalme, Smiltnece 2001, 245; Holvoet 2001, 112; Paegle 2003, 114-115). Turklāt informācijas ieguve no cita avota nereti ir marķēta ar *verbum dicendi* salikta teikuma pirmajā daļā:

*Slimnīcā man **teica**, lai **ejot** uz jebkuru poliklīniku.* (www.google.lv)

*Viņš man **sacīja**, ka vispirms **pasēdēšot** kafējnīcā un pēc tam **iešot** uz diskotēku.* (www.google.lv)

***Runā**, ka basketbolā daudz pieredzējušās dāmas [**esot**] **bijušas** tik niknas, ka teju ar dūrēm [**esot**] **metušās** virsū trenerim ar pārmetumiem.* (www.google.lv)

Atstāstījuma izteiksme bieži lietota arī vienkāršā teikumā, tieši nenorādot uz informācijas ieguvi no cita avota. Šādos gadījumos tik skaidra evidencialitāte kā teikumos ar *verba dicendi* vairs nav nosakāma. Te iespējams runāt ne tikai par evidencialitāti, bet arī par citādām modālām niansēm – teksta autora vēlēšanos norobežoties no teksta satura, izteikt šaubas par saturu vai arī ironizēt (plašāk par atstāstījuma izteiksmes daudznozīmību sk. Nītiņa 2001b, 78-80; Chojnicka 2009, 42-46), piemēram:

*Valsts pati **dzenot** bedrē "Parex banku".* (www.delfi.lv)

*Karinas Pētersones izvirzīšana **darot** godu LPP/LC.* (www.google.lv)

*Lekcijas jaunizveidotajā fakultātē **lasīšot** daudzu citu Latvijas augstskolu, kā arī Skandināvijas un rietumvalstu pasniedzēji.* (www.google.lv)

Latviešu valodā iespējama arī partikulas *it kā* kombinācija ar atstāstījuma izteiksmi:

*Olīvelļa **it kā nonemot** acu kosmētiku.* (www.google.lv)

***It kā** pirmsdien Edmunds **iešot** runāt ar bijušajiem šefiem.* (www.google.lv)

*Viņš **esot** pāris reizes **atbraucis** uz būvi, bet meistara tur **it kā neesot bijis.*** (www.google.lv)

*Līdz 1812. gadam Gūtmaņalā [esot] **bijis** apskatāms vēl viens 16. gadsimta uzraksts, ... senāk **it kā esot bijis** apskatāms arī kāds 1617. gada iegrebums. (www.google.lv)*

Tomēr kombinācijā *it kā* + *atstāstījuma izteiksme* nepārprotami redzams, ka evidencialitāti marķē izteiksmes forma, bet ne partikula. Partikula *it kā* šādos gadījumos tikai pastiprina evidenciālo nozīmi, papildinot to ar īpaši akcentētu šaubu niansi. Pati par sevi partikula *it kā* nav izšķirošs evidencialitātes līdzeklis. Ne velti latviešu literārās valodas praksē partikulas *it kā* un atstāstījuma izteiksmes kombinācija uzskatīta par valodas līdzekļu pārdaudzumu, iesakot partikulu *it kā* atnest kā lieku, jo modalitāti pietiekamā mērā izsaka atstāstījuma izteiksmes forma (Strazdiņa 1972, 71-72; Blinkena 2007, 302-303). Taču lielā šādu gadījumu izplatība, īpaši runātā valodā, liek domāt, ka valodas lietotāji par spīti *it kā* pietiekamai atstāstījuma izteiksmes paustajai modalitātei tomēr vēlas īpaši uzsvērt nevis evidencialitāti, bet gan savas šaubas par izteikuma saturu vai arī norādīt uz neticību izteikuma saturam – blakus gramatiskam modalitātes marķēšanas līdzeklim izmantojot arī papildus leksisku resp. negramatisku epistēmiskuma līdzekli, piemēram:

*Kā nonākusi līdz šādiem apstākļiem, viņa stāsta samudžināti. Zaudējusi darbu, [sieviete] trīskārtējas maiņas rezultātā [esot] **palikusi** bez dzīvokļa, tad vienu brīdi **it kā** [esot] **dzīvojuši** patversmē. (Diena)*

*Šodien **it kā varēšot** velt sniegavīrus!* (LNT laika ziņas)

*Man zvanīja Ieva, ka Ilmārs **it kā būšot saslīmis** un **nebūšot** darbā. (Uz ielas dzirdēta saruna 12.01.2010.)*

Tādējādi, partikulai *it kā* kombinējoties ar atstāstījuma izteiksmi, iespējams uzskatīt, ka teikumā vienlaikus izpaužas gan evidenciālā, gan epistēmiskā modalitāte. Tāpēc tas nebūtu uzskatāms par valodas līdzekļu pārdaudzumu, bet gan par iespēju vienā teikumā apvienot vairākas modālas nianses.

Salīdzinot vienu un to pašu teikumu ar partikulu *it kā* vairākās izteiksmēs, var konstatēt, ka partikulas piešķirtā šaubu / neticības modālā nianse saglabājas visos gadījumos neatkarīgi no izteicēja izteiksmes formas un ar to saistītās modalitātes, kā arī teikuma satura interpretācijas:

IT KĀ + ĪSTENĪBAS IZTEIKSME

Olīveļļa it kā nonem acu kosmētiku.

IT KĀ + ATSTĀSTĪJUMA IZTEIKSME

Olīveļļa it kā nonemot acu kosmētiku.

IT KĀ + VĒLĒJUMA IZTEIKSME

Olīveļļa it kā nonemtu acu kosmētiku ..

Partikula *it kā kopā ar īstenības izteiksmi* atkarībā ko konsituācijas nozīmē galvenokārt neticību izteikuma saturam - to, ka teksta autors zina, ka ar olīveļļu var noņemt kosmētiku, bet kaut kādu iemeslu dēļ ne pārāk labi, citiem viņš to varbūt nemaz neieteiktu darīt, kā arī to, ka šī informācija varbūt kaut kur lasīta, dzirdēta u.tml., bet īstas ticības tai nav.

Partikula *it kā kopā ar atstāstījuma izteiksmi* skaidri norāda, ka informācija ir pastarpināta un ka teksta autors šaubās par tās patiesumu, taču varbūt ir gatavs pats arī pamēģināt – var vai nevar ar olīveļļu noņemt acu kosmētiku.

Partikula *it kā kopā ar vēlējuma izteiksmi* nepārprotami uzsver teksta autora neticību teksta saturam, turklāt te nav evidenciālas nozīmes – informācija nebūt nav pastarpināta. Iespējams, ka teksta autors ir pats pārliecinājies par satura patiesumu, ka ar olīveļļu var noņemt kosmētiku, taču ir kādi blakus apstākļi, kas to neļauj darīt pietiekami labi. Visticamāk, ka turpmākajā tekstā ar pretstata sakārtojuma saikli *bet, taču, tomēr* sekotu motivācija, kāpēc teksta autors tā domā. Tāpēc kombinācijā *it kā + vēlējuma izteiksme* dominē epistēmiska modalitāte, balstīta autora paša pieredzē.

Secinājumi

1. Lai gan latviešu valodniecībā interpretēta dažādi gan vārdšķiras, gan nozīmes ziņā, *it kā* uzskatāms par gramatisku homonīmu - atkarībā no funkcijām teikumā gan par partikulu, gan par pakārtojuma saikli. Modalitāte raksturīga *it kā* partikulas funkcijā, salīdzinājums bez modālas nozīmes – *it kā* saikļa funkcijā.

2. Partikula *it kā* nebūtu klasificējama par īpašu negramatisku evidencialitātes izteikšanas līdzekli. Kā liecina partikulas funkciju analīze, tā izsaka vispārīgu šaubu / neticības nozīmi, kas atkarībā no izteicēja konkrētas izteiksmes formas un konsituācijas var būt vai nu vairāk evedenciāla, vai arī vairāk epistēmiska, dažkārt abas modālās nozīmes var īstenoties sinkrētiski.
3. Lai gan Aleksandra Aihenvalde, Bjerns Vīmers u.c. evidencialitātes pētnieki ieteikuši šķirt gramatiskus un negramatiskus evidencialitātes izteikšanas līdzekļus, tomēr valodā tas ir grūti veicams uzdevums. It īpaši latviešu valodā, kur blakus daudzveidīgi gramatizētai modalitātei piecu izteiksmju formās partikulas, apstākļa vārdi, saikļi, iespraudumi u.c. valodas līdzekļi tomēr ir sekundāri modalitātes izteicēji, kas visbiežāk tikai vispārīgi norāda uz kādu modālu niansi. Vissvarīgākais modalitātes izteikšanas līdzeklis latviešu valodā ir gramatisks – darbības vārda izteiksmes -, kam kā papildus elements atkarībā no konteksta un situācijas var pievienoties modālas partikulas u.c. līdzekļi.

Saīsinājumi

LLVV	„Latviešu literārās valodas vārdnīca”
LVV	„Latviešu valodas vārdnīca”

Avoti

Diena (laikraksts)

Latviešu valodas tekstu korpuss. www.korpuss.lv

LNT (televīzija)

Skujiņš, Z. (1986). *Izlase*. 1. Rīga: Liesma.

Sporta Avīze (nedēļas žurnāls)

www.delfi.lv (interneta ziņu portāls)

www.google.lv (interneta meklētājprogramma)

www.kasjauns.lv (interneta ziņu portāls)

Literatūra

1. Aikhenvald, A. Y. (2004). *Evidentiality*. Oxford University Press.
2. Blinkena, A. (2007). Konjunkcija (saiklis). *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība*. 2. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 100-309.
3. Chojnicka, J. (2009). Atstāstījuma izteiksmes formu lietojums preses rakstos. *Vārds un tā pētīšanas aspekti*. 13 (1). Liepāja: Liepājas Universitāte, 40-48.

4. Ifantidou, E. (2001). *Evidentiality and Relevance*. John Benjamins Publishing Company.
5. Holvoet, A. (2001). *Studies in the Latvian Verb*. Kraków: Wydawnictwo universitetu Jagiellońskiego.
6. Kalme, V., Smiltņiece, G. (2001). *Latviešu literārās valodas vārdarināšana un morfoloģija*. Liepāja: LiePA.
7. Козинцева, Н. А. (2007). Типология категории засвидетельствованности. *Эвиденциальность в языках Европы и Азии*. Ред. Храковский В. С. Санкт-Петербург: Наука, 13-36.
8. Krautmane, Ē. (2006). Evidenciālis latviešu, igauņu un lībiešu valodā (ieskats problemātikā). *Latvijas Universitātes Raksti. Valodniecība. Somugristika*. 708. sējums, 66-72.
9. *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. (1975). Rīga: Zinātne, 3.sēj.
10. *Latviešu valodas vārdnīca*. (1987). Rīga: Avots.
11. Nītiņa, D. (2001a). *Latviešu valodas morfoloģija*. Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte.
12. Nītiņa, D. (2001b). Vārdu un vārdformu semantikas pragmatiskie aspekti. *Linguistica Lettica*. 8. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 78-86.
13. Paegle, Dz. (2003). *Latviešu literārās valodas morfoloģija*. Rīga: Zinātne.
14. Palmer, F. R. (2001). *Mood and Modality*. Cambridge University Press.
15. Plungian, V. (2001). The Place of Evidentiality within the Universal Grammatical Space. *Journal of Pragmatics*. 33 (2001) 349-357.
16. Porīte, T. (2007). Partikula. *Latviešu literārās valodas morfoloģiskās sistēmas attīstība*. 2. Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 310-343.
17. Strazdiņa, V. (1972). *It kā un kaut kā* lietojums preses valodā. *Latviešu valodas kultūras jautājumi*. 8. laidziens. 70-78.
18. Usonienė, A. (2004). *Modalumas anglų ir lietuvių kalbose: forma ir reikšmė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
19. Wiemer, B. (iespiešanās) Hearsay in European Languages: toward an integrative account of grammatical and lexical markers. In: Diewald, G., Smirnova, E. (eds.): *Linguistic Realization of Evidentiality in European Languages*. Berlin: Mouton de Gruyter.
20. Вимер, Б. (2007). Косвенная засвидетельствованность в литовском языке. *Эвиденциальность в языках Европы и Азии*. Ред. Храковский В. С. Санкт-Петербург: Наука, 197-240.

Summary

The main discussion of paper will be devoted to interrelation between non-grammatical and grammatical markers of evidentiality in Latvian - particle *it kā* 'as if' and relative mood. Language material is taken from the Corpus of Latvian (www.korpuss.lv) and other sources (mass media texts, fiction, www.google.lv etc.).

Since Latvian (like Lithuanian, Estonian, Livonian, Quechua, Lezgian) belongs to languages which have developed special grammatical paradigm for evidentiality the most important mean of evidentiality in Latvian is relative mood. This mood in Latvian is closely linked to a certain structure of an utterance – usually (but not always) complex sentence with *verbum dicendi* in the first part and predicate in relative mood in the second part.

However, relative mood is used in simple sentences as well, many of them contain particle *it kā* ‘as if’ (especially in colloquial Latvian and mass-media) which particularly signalizes that the information can be doubtful. Particle *it kā* ‘as if’ together with relative mood must be treated as additional marker of evidentiality. This lexical marker updates the doubtful attitude of speaker towards the content. Speaker’s attitude is shown by choosing the relative mood not indicative mood.

It must be pointed out that functions of *it kā* ‘as if’ are wider than only additional evidentiality. If particle *it kā* is used together with indicative or conditional mood it expresses some epistemic nuances.